

Vjekoslav Domljan

MINIMALNA PLAĆA U FBiH

SSST, Sarajevo,

8/2/2022

Pregled prezentacije

Uvod

- 1. MP u EU
- 2. Teorija MP
- 3. Ambijent plaća u FBiH
- 4. MP u FBiH
- 5. Scenariji povećanja MP u FBiH

Zaključci

Pregled prezentacije

- Svrha prezentacije je prikazati:
 1. Stanje MP u FBiH,
 2. Štetne efekti eventualnog snažnog jednokratnog povećanja MP i
 3. Nužnost umjerenog povećanja MP

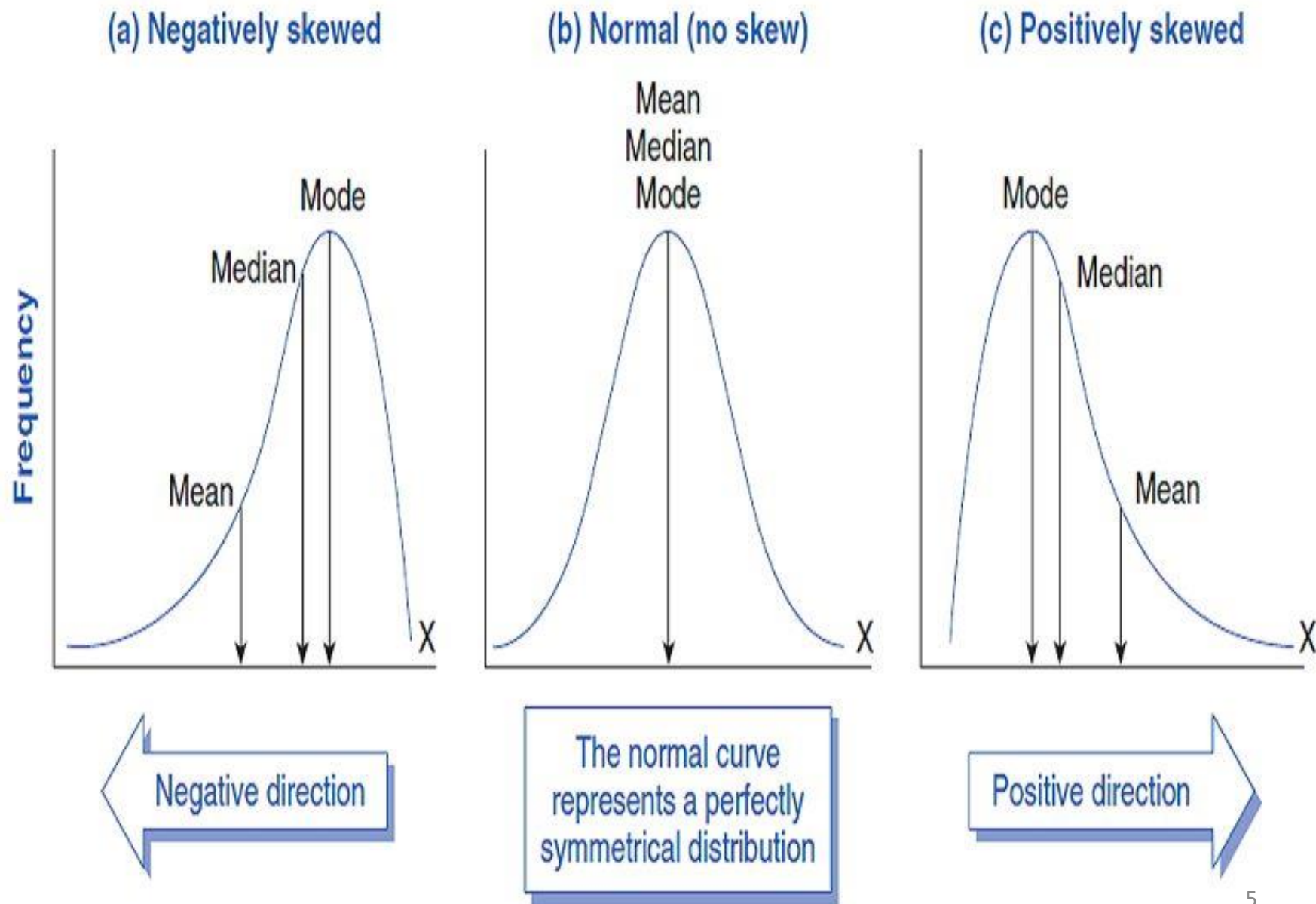
Uvod

- Pozivi na povećanje minimalne plaće (MP) sve popularniji u Europi i van nje (Acemoglu, 2021).
- Europska unija sindikata predlaže da MP iznosi
 - 60% medijalne ili 50% prosječne plaće EU članice.
- The Economist je pisao decembra 2013.:
 - MP - ako nije postavljena suviše visoko – može osigurati povećanje plaće bez štetnih posljedica po zaposlenost.
 - SAD mogu povećati MP jer su na 38% medijane, ali ne i Francuska
 - Visoka MP, posebice na rigidnim tržištima rada kako je francusko (a o FBiH da i ne govorimo-VD) će povećati nezaposlenost.
- David Card (na slici desno), Nobelova nagrada za ekonomiju za 2021. za radove iz ranih 1990tih o MP

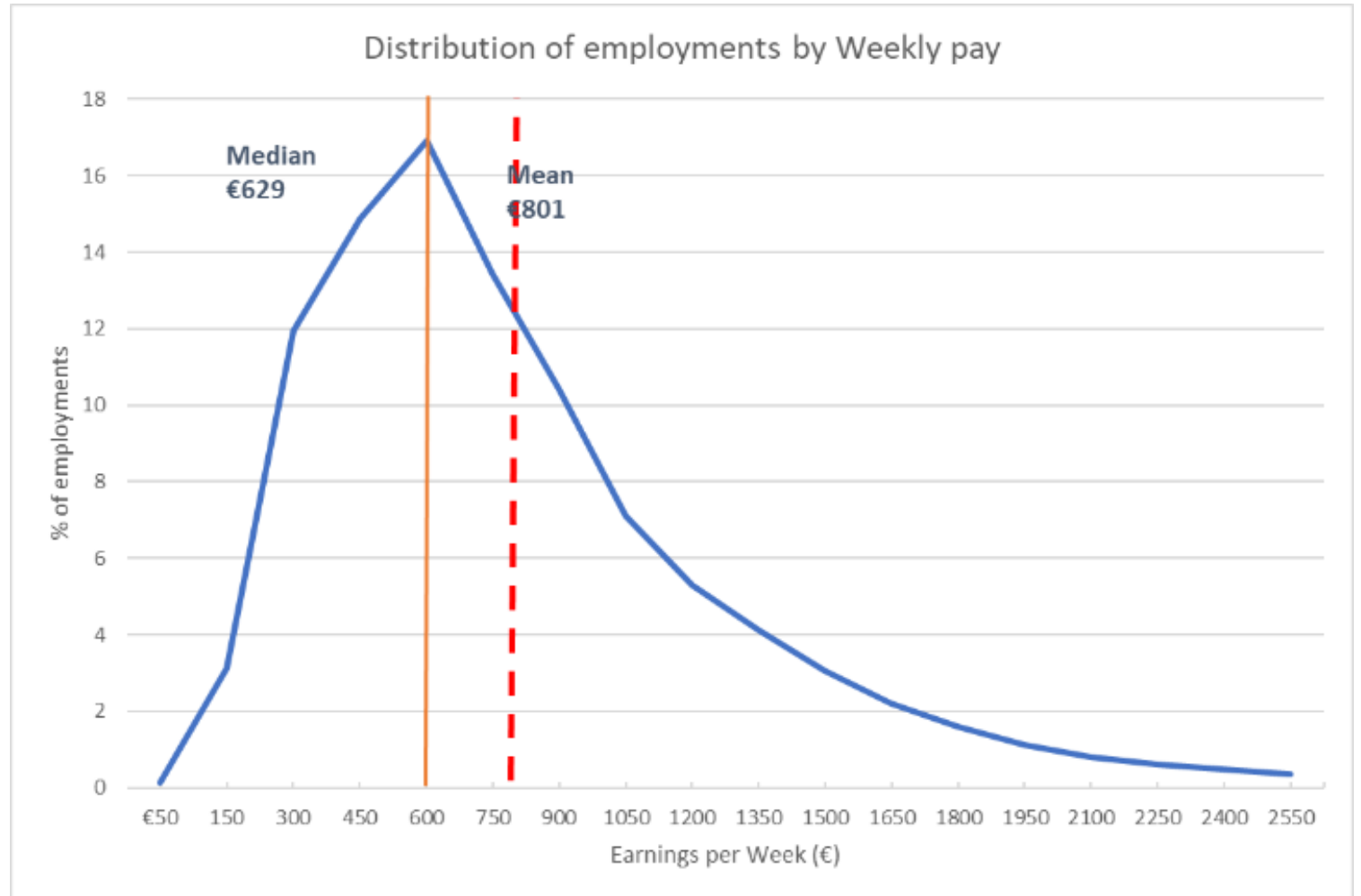
Uvod

- Distribucija plaća je primjer pozitivno nagnute distribucije.
- Veći broj radnika prima nižu plaću odnosno manji broj prima veću plaću
- Prosjek takve distribucije je veći prosjek no medijan
- U politici MP bolje je koristi median no prosjek:
 - distribucija neravnomjerna i
 - pod uticajem ekstremnih veličina

1. MP u EU

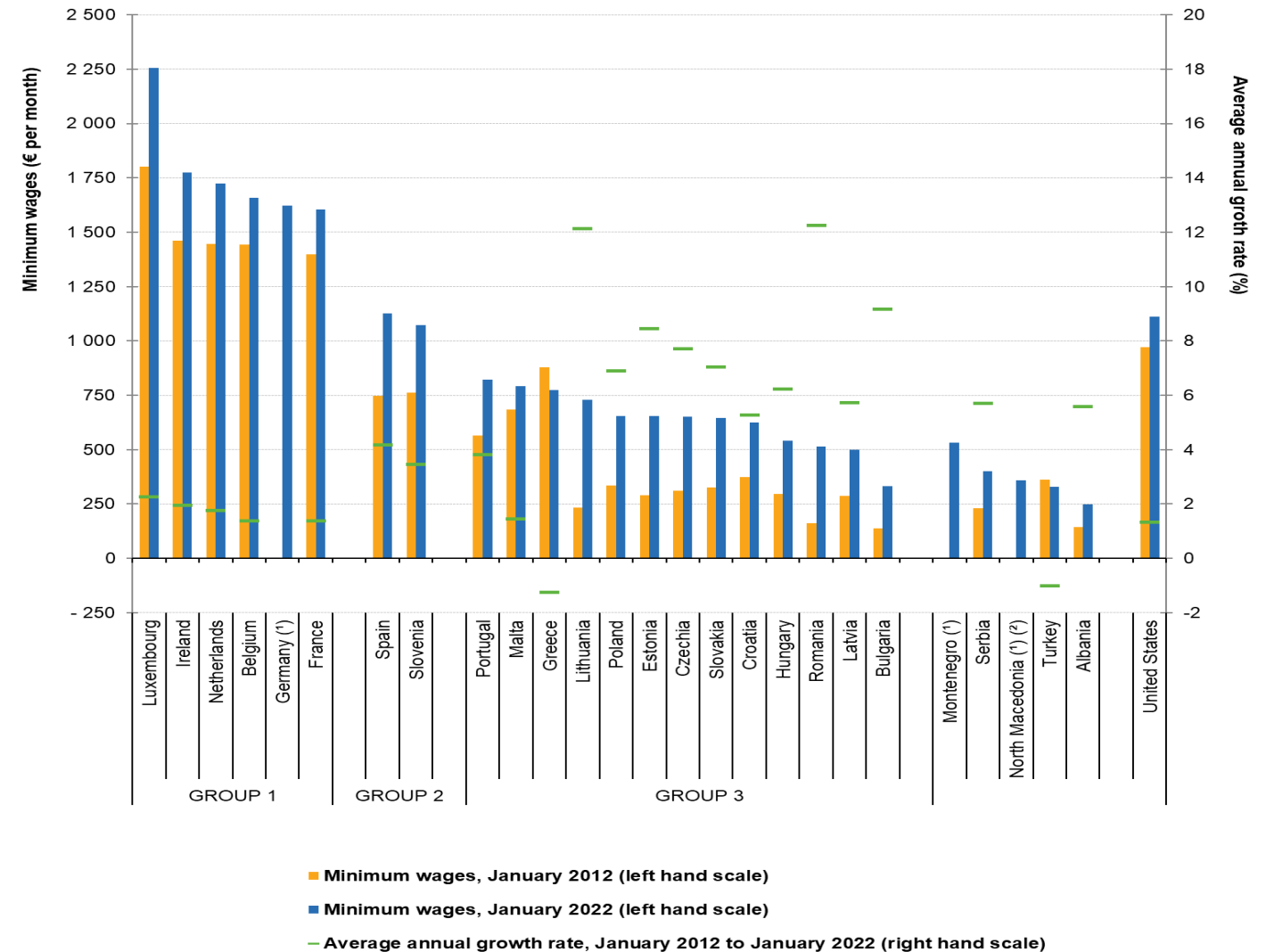
- Irska 2020.
- FBiH 1/2022.:
 - Prosječna plaća 1,033 KM (?)
 - $2 \times 900 + 1 \times 1300 = 3,100 / 3 = 1,033$
(od 3 zaposlena 2 u javnom 1 u privatnom sektoru)
 - Medijan 800(?)

1. MP u EU

- U 2022, 21 od 27 članica EU ima nacionalnu MP.
- Nacionalnu MP nemaju: Danska, Italija, Cipar, Austrija, Finska i Švedska
- Šira EU familija
 - 5 zemalja ima nacionalnu MP (Crna Gora, Sj Makedonija, Albanija, Srbija i Turska)
 - BiH i Kosovo nemaju nacionalnu MP
 - MP u rasponu 248 (Albanija) do 533 (Crna Gora) eura
- U 1/2022 MP u EU u rasponu EUR 32 (Bugarska) do 2,257 (Luksemburg) tj. **1:6.8**

Minimum wages, January 2022 and January 2012
(€ per month and %)

Note: Denmark, Italy, Cyprus, Austria, Finland and Sweden: no national minimum wage.

(*) January 2012 data and average annual rate of change not available.

(?) Minimum wage in force on 1 July 2021

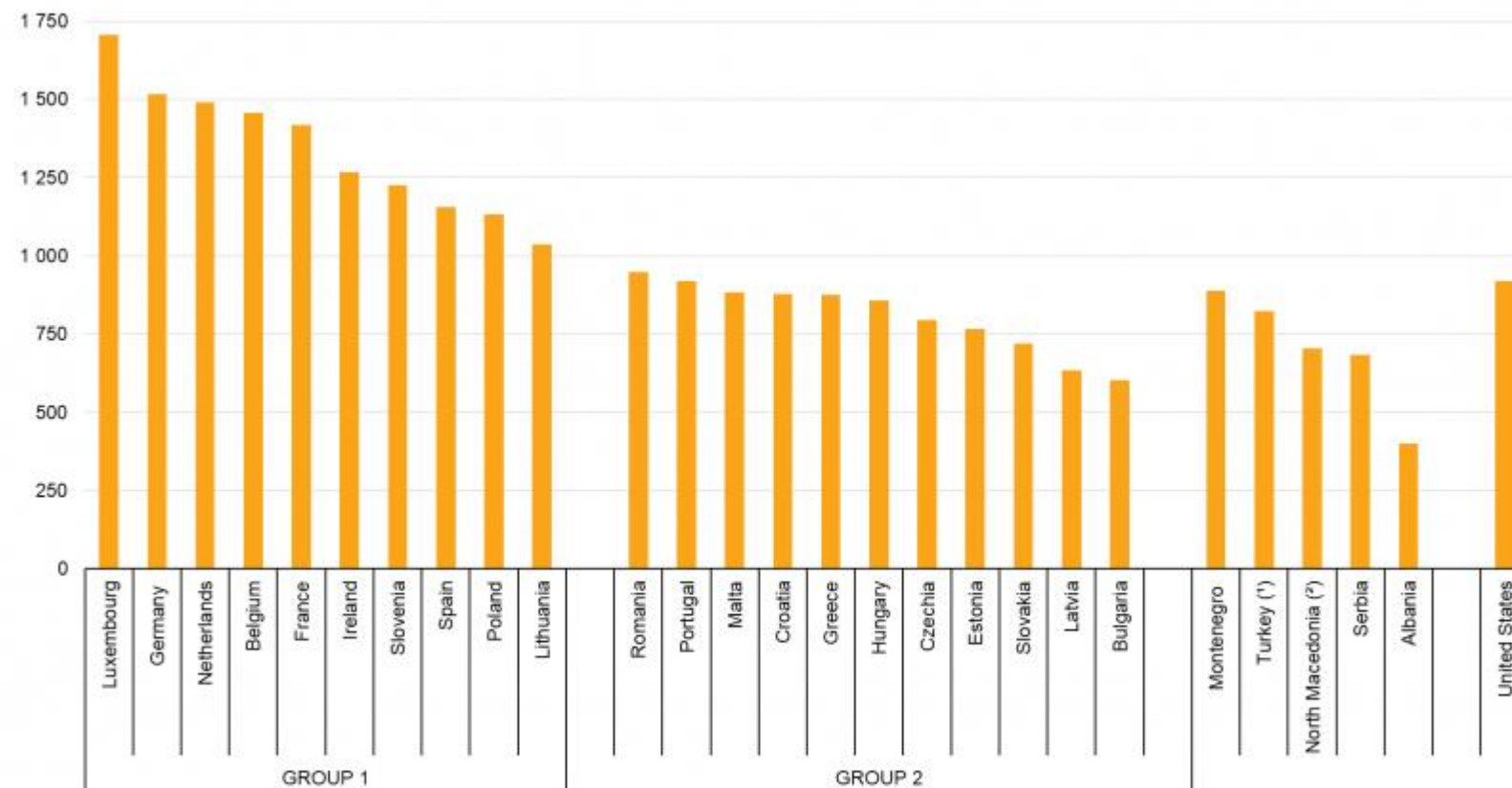
Source: Eurostat (online data code: earn_mw_cur)

1. MP u EU

- Razlike manje znače kad se MP korigiraju za razlike u razinama cijena tj. kad se izraze u standardima kupovne moći (SKM)
- Raspon u MP od 1707 (Luksemburg) do 604 SKM (Bugarska) tj. na 1:2,8
- U EU familiji raspon od 401 (Albanija) do 888 (Crna Gora) SKM

Minimum wages, January 2022

(PPS per month)

(*) PPS based on the MW level of July 2020

(*) PPS based on the MW level of July 2021

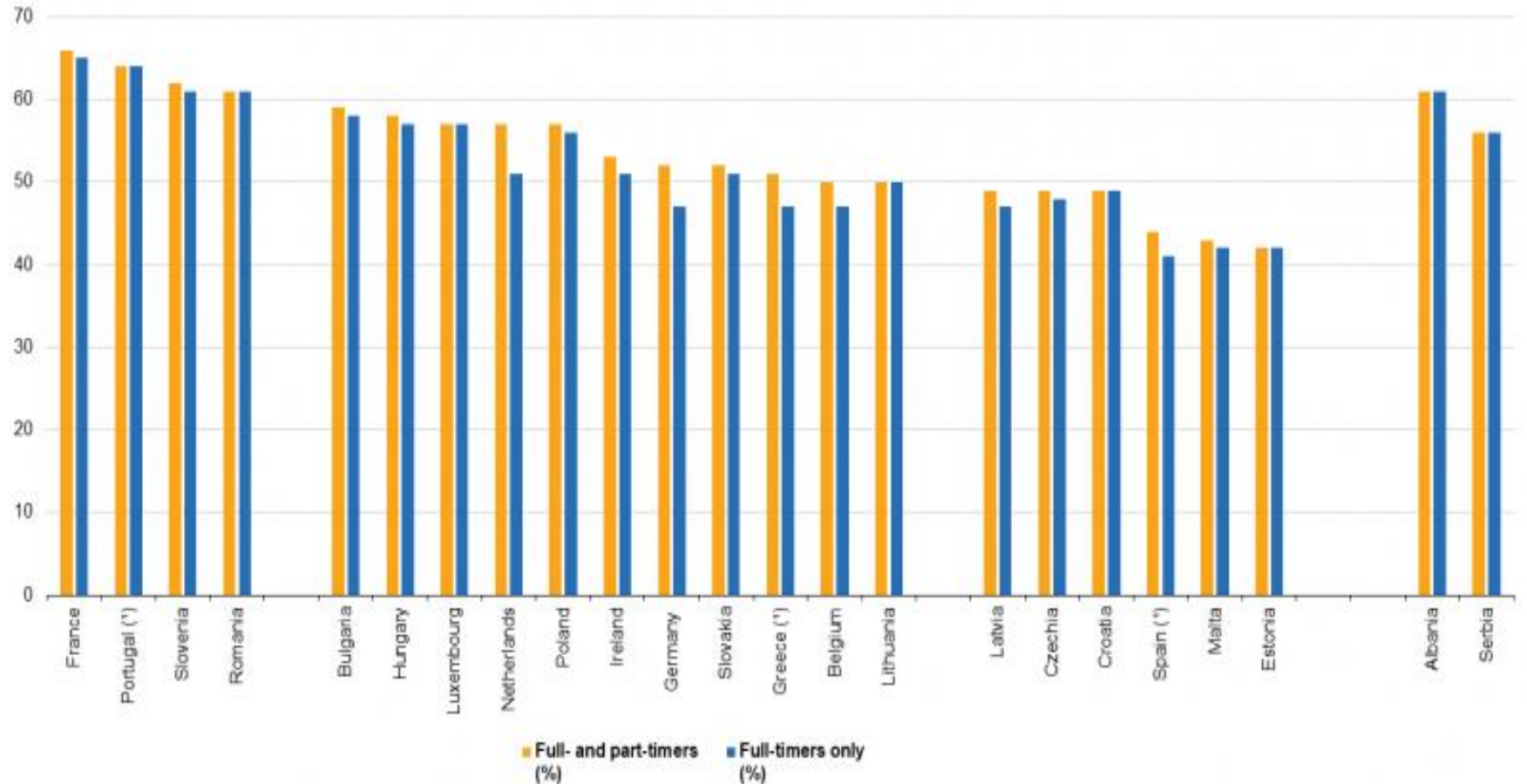
Note: Estimates. Denmark, Italy, Cyprus, Austria, Finland and Sweden: no national minimum wage.

Source: Eurostat (online data code: earn_mw_cur)

1. MP u EU

- Omjer nacionalne MP i medijalne plaće za puno i nepuno radno vrijeme.
 - Najniži kod Estonije (42%)
 - Najviši kod Francuske (66%)
 - Omjer 60+% kod 4 zemlje:
 - Francuska (66 %),
 - Portugal (64 %),
 - Slovenija (62 %) i
 - Rumunija (61 %).
 - Omjer -50% kod 6 zemalja:
 - Češka, Hrvatska i Latvija (49%)
 - Španija (44%)
 - Malta (43%)
 - Estonija (42%)

Minimum wages as a proportion of median gross earnings, 2018 (%)

Median earnings refer to the level of earnings, which divides the employees into two equal groups: half earn less than the median and half earn more. Data refer to the gross monthly earnings covering the wages and salaries earned by full-time and part-time employees in the reference month (October 2018 in most countries) before any tax and social security contributions are deducted.

(*) The levels mentioned in the table are calculated excluding 13th and 14th month to be consistent with the monthly earnings based on SES 2018.

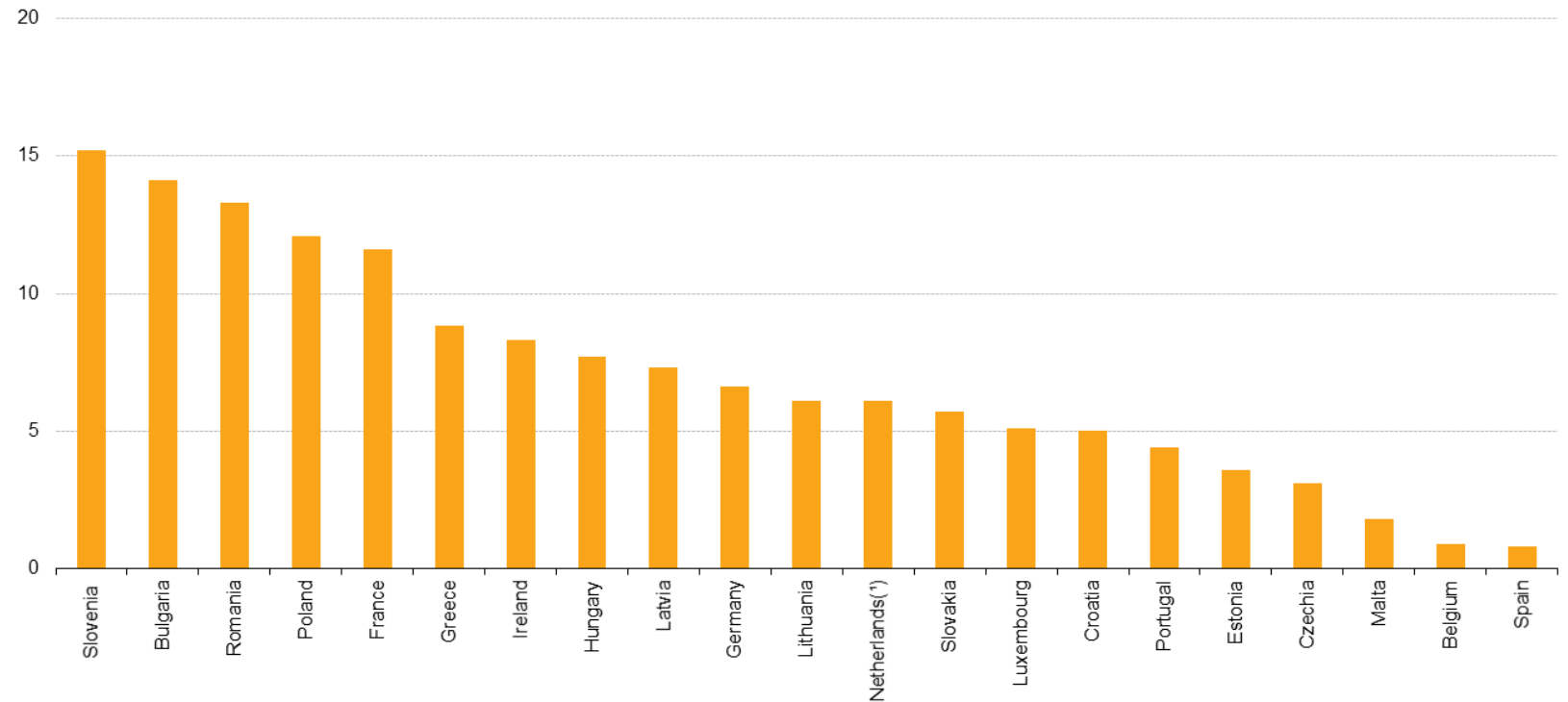
Source: Eurostat, Structure of Earnings Survey 2018 and Minimum wages; special calculation made for the purpose of this publication; data are not available in Eurostat's online database.

1. MP u EU

Broj osoba koje primaju MP

- od 0.8% (Španija)
- do 15.2% (Slovenija)

Proportion of employees earning less than 105 % of the minimum wage, October 2018 (%)

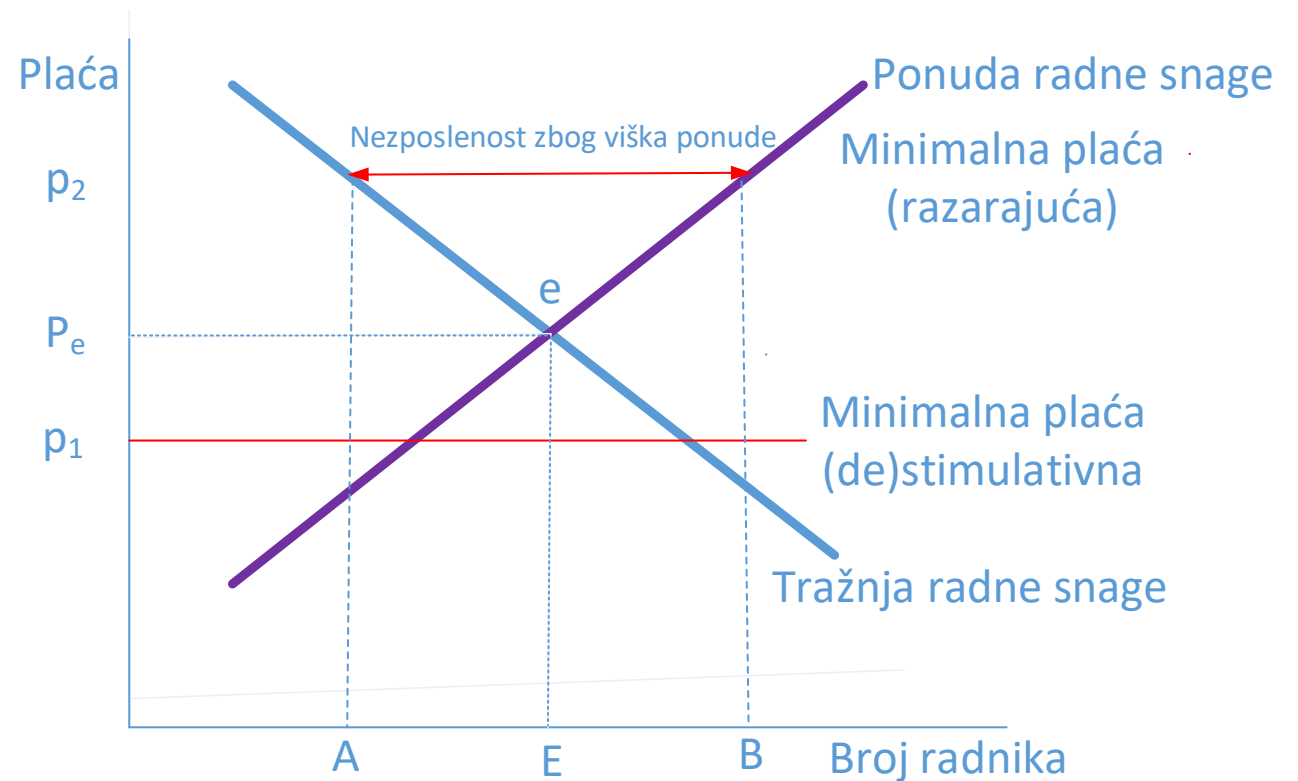

(*) In October 2018 the national minimum wage applies to employees aged 22 years or older.

Source: Eurostat, Structure of Earnings Survey 2018 and Minimum wages; special calculation made for the purpose of this publication; data are not available in Eurostat's online database

2. Teorija MP

- Prema teoriji MP, kad je MP (npr. plaća p_2) veća od ravnotežne plaće (p^e), vodi vodi povećanju nezaposlenosti.
- Ravnotežna plaća je ona pri kojoj su ponuda i tražnja radne snage jednake (tačka e)
- Ako je minimalna plaća (npr. plaća p_1) ispod ravnotežne (plaća p^e), djeluje (de)stimulativno na tržište rada
- **Ključne poruke teorije MP**
 - MP ne smije preći ravnotežnu veličinu plaće
 - umjereno povećanje MP je stimulativno.
- Čak i IMF (2020) tvrdi da veća MP
 1. jača dohodak radnika niskih kvalifikacija
 2. smanjuje siromaštvo od rada i
 3. poboljšava raspodjelu dohotka (uz mali negativni efekt na zaposlenost)

2. Teorija MP

ILO (2020): uspostaviti ravnotežu dviju strana radi osiguranja stvarne zaštite radnika i održivog razvoja firmi

Radnici

- **potrebe radnika i obitelji**
(troškovi života)

Poslodavci

- **ekonomski faktori (troškovi rada)**

3. Ambijent plaća u FBiH

- BH. ekonomije je neuravnotežena
- Tabela pokazuje
 - bruto domaći proizvod (BDP) po stanovniku i
 - stvarnu individualnu potrošnju (SPpc)
- BiH je na 1/3 BDPpc i skoro na 1/2 SIPpc
- To je ekonomija EU familije s najvećim nerazmjerom proizvodnje i potrošnje (kolona 4)
- U obzir uzete zemlje koje imaju nacionalnu MP

Zemlja	BDP pc	SIP pc	(SIP-BDP)/BDP (3-2)/2
1	2	3	4
BiH	31	45	0.4336
Albanija	30	43	0.4077
Crna Gora	49	66	0.3427
Srbija	40	54	0.3372
Grčka	66	86	0.3026
Turska	58	74	0.2706
Rumunija	69	87	0.2628
S. Makedonija	37	46	0.2367
Litva	83	101	0.2255
Bugarska	52	64	0.2245
Portugal	78	95	0.2181
UK	102	124	0.2157
Poljska	72	87	0.2109
Latvija	68	78	0.1513
Francuska	104	120	0.1506
Njemačka	118	134	0.1376
Hrvatska	64	73	0.1361
Španija	89	100	0.1189
Slovačka	69	76	0.1029
Belgija	116	125	0.0810
Slovenija	88	91	0.0435
Mađarska	72	74	0.0269
Češka	91	94	0.0227
Estonija	83	84	0.0123
EU-21=100	100	100	0.0000
Nizozemska	126	125	-0.0035
Malta	98	94	-0.0489
Luksemburg	256	149	-0.4190
Irska	190	105	-0.4492

3. Ambijent plaća u FBiH

- Bh. ekonomija je prenaplašeno dualna
 - formalni i neformalni sektor
 - javni i privatni sektor
- Velik disparitet plaća
 - javnog i privatnog sektora (1.4:1)
 - privilegiran položaj neefikasnog javnog sektora npr. MP javnog sektora ne može biti niža od 70 % prosječne plaće ekonomije
 - po kantonima (1.5:1)
 - po djelatnostima (1:4)
 - po profesijama (političar, trgovac...)

3. Ambijent plaća u FBiH

- Prosječna plaća u stranačkom poduzeću (tzv. javnom poduzeću) 40% veća no u privatnom sektoru, unatoč nižoj produktivnosti i profitabilnosti (IMF, 2019)
- Premija na plaću u stranačkom poduzeću u BiH je veća no kod većine zemalja Centralne, Istočne i Jugoistočne Europe (IMF, 2019)
- Stranačka poduzeća su neprofitabilnija no privatna a udio plaća u poslovnim rashodima im iznosi 30.5%, a kod privatnih 12.0% (IMF, 2019)

3. Ambijent plaća u FBiH

- **Zastrašujući broj radnika u FBiH koji prima MP:**
 - 1/5 ukupnog broja radnika prima MP
 - Broj radnika s MP preko 10% ukupnog broja radnika kod svega 5 zemalja EU:
 - Slovenija (15.2 %),
 - Bugarska (14.1 %),
 - Rumunija (13.3 %),
 - Poljska (12.1 %) i
 - Francuska (11.6 %).
 - Oko 90-tak hiljada radnika u FBiH je zaposleno u neformalnom sektoru

3. Ambijent plaća u FBiH

- **Preveliki socijalni doprinosi**

- regija kojoj (F)BiH pripada (Europa) i skupina zemalja kojoj pripada (zemlje s višim srednjim dohotkom)
 - niže oporezuju MP od (F)BiH
 - imaju niže doprinose na plaću od (F)BiH

4. MP u FBiH

Razni izračuni MP

Jedan od razloga je baratanje raznim brojem radnih sati (od 160 do 184 sata)

Napomena: u obzir su uzeti samo državni, a ne i vjerski i drugi praznici.

Šta i koliko slavi javni sektor, a šta i koliko privatni - i na čiji račun slave?

Mjesec	Broj dana	Broj radnih dana	Broj radnih sati	Minimalna bruto plaća
Januar	21	20	160	535,65
Februar	20	20	160	535,65
Mart	23	22	176	589,22
April	22	22	176	589,22
Maj	21	20	160	535,65
Juni	23	23	184	616,00
Juli	22	22	176	589,22
August	22	22	176	589,22
Septembar	22	22	176	589,22
Oktobar	21	21	168	562,44
Novembar	22	21	168	562,44
Decembar	23	23	184	616,00

4. MP u FBiH

Najniža neto plaća
sadrži

- i. plaću „za kući“ i
- ii. porez na plaću.

Ako je neto plaća
406.50 KM, radnik
„nosi kući“ 395.40
KM, jer 10.60 KM je
porez na plaću.

R. br.	Kategorija	Chronos	Agencija X (Dostavio UPFBiH)	Ministarstvo financija FBiH
1	2	3	4	5
2	Plaća za kući- RADNIK	395.40	395.40	395.40
3	Neto plaća	406,56	406.50	406.50
4	Porez - DRŽAVA	10.56	11.80	10.60
5	Doprinosi na teret radnika - DRŽAVA	182.66	188.30	182.41
6	Trošak rada (bruto plaća) - POSLODAVAC	589,22	606.50	588.41

4. MP u FBiH

- Kacov indeks (engl. Katz index) na temelju prosječne plaće za 2021. god.
- MP prelazi 41.7% prosječne plaće (62.3% ako se u obzir uzmu i naknade za topli obrok, prevoz i regres).
- Procjenjujemo da MP čini 75.6% medijalne plaće
- MP čini 55% medijalne plaće kod razvijenih zemalja te 67% kod nerazvijenih zemalja (ILO, 2020).

R. br.	Minimalna neto plaća (u KM)	Prosječna neto plaća (u KM)	Odnos
1	406.50	974	41.7%
2	Minimalna neto plaća i dodaci (topli obrok, prevoz, regres) 606.50 (406.5+200)	Prosječna neto plaća 974	62.3%

5. Scenariji povećanja MP

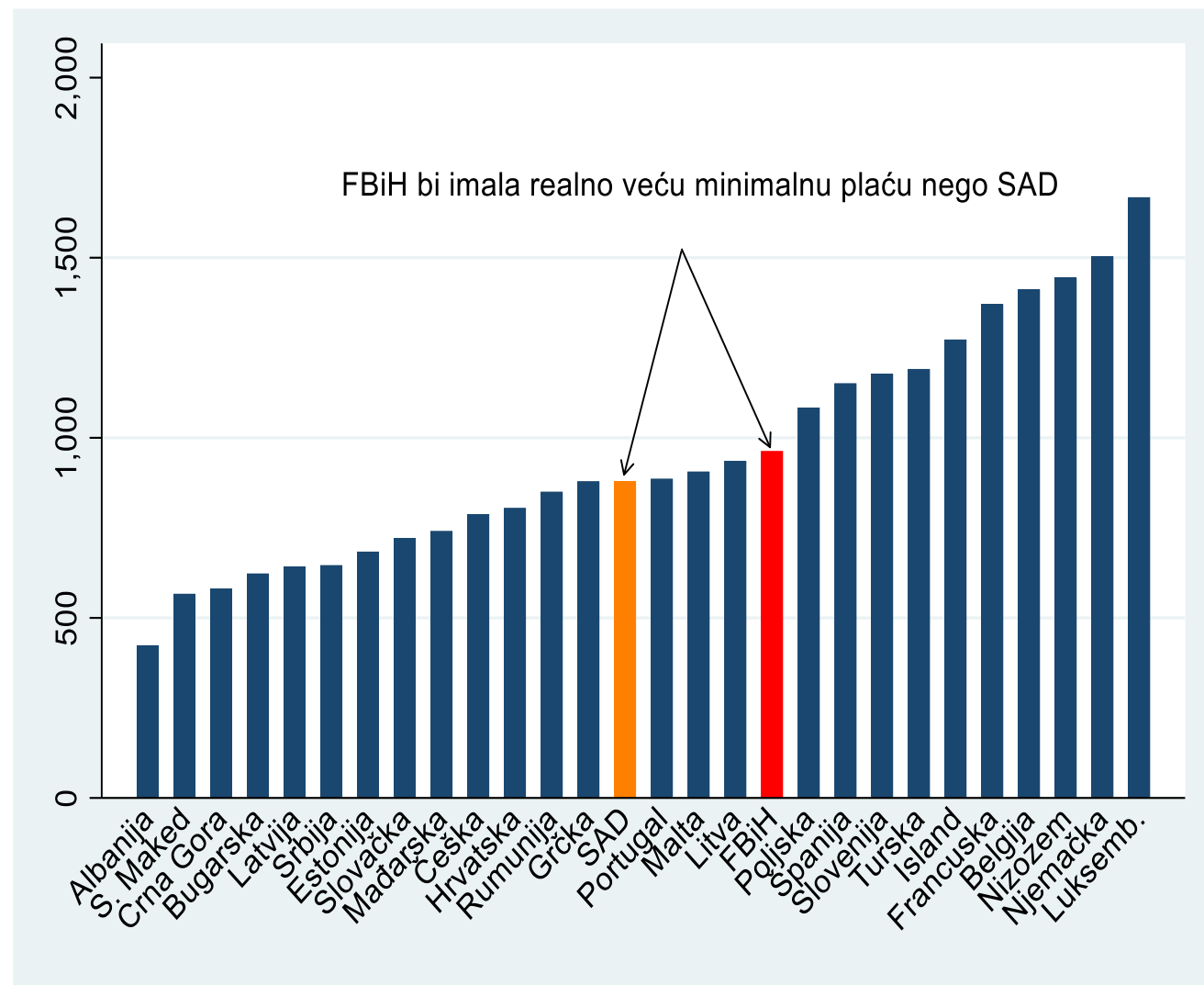
- Povećanje aktualne minimalne bruto plaće FBiH na
 - neto MP od 575 KM **(scenario 1)** te još
 - zadržavanje aktualne politike oporezivanja kao i neoporezivih naknada u vidu toplog obroka, prevoza i regresa **(scenario 2)**

rezultiralo bi MP u veličini 777 (scenario 1) odnosno 964 (scenario 2) standardne kupovne moći.

	Minimalna plaća (u eurima)	Minimalna plaća (u SKM)
a) Aktualno stanje		
FBiHa (aktualna bruto MP od 575.83KM)	293.30	535
FBiHb (aktualna bruto MP + naknade tj. topli obrok, prevoz i regres od 200 KM) (775.83)	395.17	721
b) Scenariji povećanja		
FBiHc (neto plaća od 575 plus porezi i doprinosi) (833.33 KM)	426	777
FBiHd (575 neto+porezi i doprinosi + topli obrok, prevoz i regres od 200 KM) 1033.33	528	964

5. Scenariji povećanja MP

- U slučaju scenarija 2, svega 10 zemalja članica EU bi imalo veću MP od FBiH.
- Štaviše, MP FBiH bi u standardima kupovne moći bila veća nego MP SAD.
- Scenario 2 je nerelističan i ekonomski neprihvatljiv (MP bi bila veća od ravnotežne plaće privatnog sektora) zbog:
 - smanjenja zaposlenosti radi otpuštanja radnika
 - realociranje radnika iz formalnog u neformalni sektor
 - depresija ekonomije (troškovna inflacija se zbog valutnog odbora komprimira u pad proizvodnje i zaposlenosti)
 - obeshrabrivanja poduzetništva
 - slabljenje ino konkurentnost firmi
 - slabljenja usklađenosti distribucije dohoda (zbog vezanosti izvjesnog broja plaća za minimalnu ili prosječnu plaću putem koeficijenata).

5. Scenariji povećanja MP

- Prijedlog da se MP Kosova poveća za 47.1% World Bank (Robayo-Abril, Terskaya and Brodmann, 2020:35) je ocijenila ovako:
 - **„Drastično povećanje minimalne plaće sa 170 na 250 eura izdiglo bi odnos minimalne i medijalne plaće na mnogo višu razinu no kod OECD zemalja dok bi smanjenje zaposlenosti bilo više no što se predviđa, posebice u situaciji pandemije. (...) Veliko jednokratno povećanje minimalne plaće imalo bi štetan uticaj na nisko produktivne grupe, uključivo mlade, posebice u situaciji COVID-19 krize (...) Postupno povećanje tijekom više godina, uz pažljivo praćenje reakcija tržišta rada, je ono što se preporučuje“.**

Zaključci

- (F)BiH jede puno veća pita od one koju stvara,
- Pri tom javni sektor zahvata relativno veći dio pite
- Preostaje relativno manji dio pite za privatni sektor, pa je broj radnika s MP najveći u EU familiji
- Petina ukupnog broja radnika odnosno trećina radnika privatnog sektora prima minimalnu plaću
- Disparitet na račun najranjivije skupine radnika, nastao u razdoblju 2016.-2020, treba postupno ispravljati, i to na račun javnog sektora.

Zaključci

- Najrealnije je uvođenje višestrukih MP na slijedeći način:
 - FBiH utvrdi apsolutno najniži nivo plaće MP za FBiH na određeni procenat medijalne plaće
 - U okviru pregovaračke zone poslodavci i sindikati utvrđuju dogovorno iznos MP za djelatnosti
 - Formiranje suda časnih ljudi u slučaju sporenja poslodavaca i sindikata (uz suglasnost obje strana)